

633373.DOC

FORTROLIG - indtil offentliggørelse af UVM

Anbefalinger til justeringer af prøve- og eksamenssystemet i stx og hf

Rapport nr. 3 fra Monsterudvalget

**Gymnasieskolernes Lærereforening
Gymnasieskolernes Rektoreforening
Undervisningsministeriets gymnasieafdeling**

December 2008

Baggrund

Strukturen af prøve- og eksamenssystemet spillede en væsentlig rolle i de politiske forhandlinger frem til gymnasieforliget. På baggrund af erfaringerne fra de første gennemløb har Monsterudvalget vurderet, i hvor høj grad intentionerne opfyldes i den eksisterende ordning, og drøftet forslag til mulige justeringer af prøve- og eksamenssystemet.

Gymnasireformens intentioner

Gymnasireformens primære formål er at styrke studiekompetencen og fagligheden med vægt på øget målstyring og tilhørende større lokal beslutningskompetence. Samspillet mellem fagene indgår som en væsentlig del af målene i alle de gymnasiale uddannelser, og anvendelsesorienteringen er et særligt understreget mål i hf-uddannelsen, ligesom praksisorientering og tilknytning til erhvervslivet er det i hhx og htx. I konsekvens af de ændrede mål og i overensstemmelse med uddannelsernes forskellige profiler er der forudsat ændrede tilrettelæggelsesformer, undervisningsformer og øget samarbejde mellem fagene.

Ændringer i målene for elevernes viden, færdigheder og kompetencer har konsekvenser for prøve- og eksamenssystemet, der skal være i stand til at dokumentere opfyldelsen af de fastsatte mål. Derfor er de tidligere prøveformer (traditionelle mundtlige og skriftlige prøver) suppleret med nye prøveformer (bl.a. flerfaglige prøver og prøver med lang forberedelsestid). Den samlede eksamen for en elev eller kursist skal afspejle, at eleven eller kursisten har mødt en bred vifte af forskellige prøveformer under uddannelsen, således at opnåelsen af de forskellige kompetencer, der indgår i de enkelte fag og i uddannelsen, er dokumenteret på en mere nuanceret måde end tidligere.

Erfaringer fra de første forløb

Erfaringerne fra de første forløb dokumenterer, at eksamen fylder mere end tidligere – både i tid og administration. Der er flere faktorer, der spiller ind her:

- Parallelt med starten på gymnasireformen blev vintereksamen indført som en ordinær eksamenstermin, lige som der blev givet mulighed for at udnytte sygeeksamensterminen til afslutning af GSK-forløb. Konsekvensen heraf er, at der er afholdes prøver i fem måneder af året: august, december, januar, maj og juni. Selv om ikke alle institutioner benytter de tre eksamensterminer, vil de ofte skulle levere censorer til de mundtlige prøver i hver termin.
- Den skriftlige eksamensperiode er blevet væsentlig længere efter gymnasireformen. Hovedårsagen hertil er, at det ikke er muligt at placere de skriftlige prøver i forskellige fag på samme dag. I den tidligere ordning kunne hver elev højst have ét 2-årigt højniveaufag, hvilket betød, at de skriftlige prøver i musik, samfundsfag, kemi, biologi og græsk kunne placeres på samme dag.
- Antallet af eksamensbegivenheder for den enkelte elev har direkte indflydelse på eksamensperiodens længde.
- Tilrettelæggelsen af de flerfaglige prøver (almen studieforberedelse, eksamensprojektet, faggrupperne) er administrativt en kompliceret opgave.

- De nye prøveformer med tre timers forberedelsestid har givet administrative problemer. Efter forslag fra Monsterudvalget er dette problem dog løst, idet skolen nu kan vælge ikke at benytte disse prøveformer.

Derudover har følgende punkter været fremme i debatten:

- Prøven i den naturvidenskabelige faggruppe på hf, jf. evaluering fra EVA
- Censuren af de flerfaglige prøver (almen studieforbereelse, eksamensprojektet, faggrupperne, studieretningsprojektet og den større skriftlige opgave)
- Klagerreglerne i forbindelse med karaktergivning ved prøver

På baggrund af ovenstående har Monsterudvalget adresseret følgende fem spørgsmål:

1. Lever prøve- og eksamenssystemet op til intentionerne i reformen?
2. Er eksamensperiodens længde passende?
3. Er fordelingen af lærer- og censorroller hensigtsmæssig?
4. Er prøverne valide?
5. Er elevernes retssikkerhed bevaret?

De følgende forslag fra Monsterudvalget til justering af prøve- og eksamenssystemet har udgiftsneutralitet som forudsætning, forstået således, at frigivne ressourcer omlægges dels til dækning af de nye centrale og decentrale ekstraudgifter, der er en konsekvens af nogle af forslagene, dels til undervisning og styrket faglig vejledning.

Spørgsmål 1: Lever prøve- og eksamenssystemet op til intentionerne i reformen?

Det er et mål, at hver elev møder en **bred vifte** af de eksisterende prøveformer (traditionelle skriftlige og mundtlige prøver, prøver med lang forberedelsestid og flerfaglige prøver – både mundtlige og skriftlige) gennem uddannelsesforløbet.

Derudover er det et mål, at hver elev møder **progression** i prøveformerne gennem uddannelsesforløbet. For eleverne i de 3-årige gymnasiale uddannelser finder Monsterudvalget, at dette er opfyldt, mens det ikke fuldt ud er tilfældet i hf. Prøven i den naturvidenskabelige faggruppe, der aflægges efter 1.hf, må anses for at være en mere krævende prøveform end en af de sædvanlige enkeltfaglige prøver, der aflægges efter 2.hf. EVA's evaluering af den naturvidenskabelige faggruppe peger ligeledes på problemer med prøven i denne faggruppe, dels hvad angår det faglige samspil, dels de enkeltfaglige aspekter i prøven.

Variationen i de fag, der udtrækkes til prøve, har været til debat – især for elever, der har fem fag på A-niveau. Eksempelvis er nogle af disse elever hverken blevet udtrukket til skriftlig eller mundtlig prøve i et af deres fag på A-niveau. Med de seneste justeringer af gymnasireformen indebærer principperne for udtræk af prøvfag, at nogle elever på forhånd kan regne ud, hvilke fag de skal aflægge prøve i ved afslutningen af 3.g. Dette er en konsekvens af den øgede brug af vintereksamen i 3.g samt ændringen, hvorefter engelsk på B-niveau kan afsluttes *i løbet* af gymnasieforløbet og ikke er bundet til *afslutningen* af gymnasieforløbet.

Løsning

For at sikre **progressionen** i prøverne på hf anbefaler Monsterudvalget, at den mundtlige prøve i den naturvidenskabelige faggruppe ændres i retning af det igangværende forsøg. Herved bliver udgangspunktet for eksaminationen et kendt projekt, som er udarbejdet i undervisningsforløbet, og dermed må det forventes, at prøveformen bliver mindre krævende end den eksisterende samtidigt med, at eksaminationens fokus på samspillet mellem fagene styrkes.

For at sikre **variationen** i de fag, der udtrækkes til prøve, anbefaler Monsterudvalget, at alle skriftlige prøver kan indgå i udtrækket på en sådan måde, at fag, der kan afsluttes med såvel mundtlig som skriftlig prøve, altid udtrækkes i mindst én af prøverne. Udtrækket af prøvfag skal foretages på en sådan måde, at hver enkelt elev aflægger mindst tre skriftlige prøver i det samlede forløb.

Spørgsmål 2: Er eksamensperiodens længde passende?

Det er Monsterudvalgets vurdering, at eksamensperioden – især sommerterminen, der strækker sig over maj og juni måned – er for lang.

Løsning

Monsterudvalget anbefaler, at eksamensperiodens længde reduceres ved at udnytte følgende muligheder:

- Reduktion af antallet af eksamensbegivenheder i stx fra 11 til 9, således at ressourcen omlægges til undervisning og styrket faglig vejledning. Reduktionen skal foretages på en sådan måde, at reformens intentioner, der i prøve- og eksamenssystemet opfyldes via ”den brede vifte af prøveformer”, opretholdes. Samtidigt skal reduktionen sikre balancen mellem skriftlige og mundtlige prøver.
- På hf anbefaler Monsterudvalget, at eksamensprojektet og prøven i kultur- og samfundsfaggruppen afholdes som én prøve med udgangspunkt i eksamensprojektet. Erfaringen viser, at størstedelen af kursisterne vælger at skrive eksamensprojekt inden for fagene religion, historie og samfundsfag. Forslaget vil indebære, at dette valg af fag i eksamensprojektet bliver et krav.
- Ændring af status for nogle af prøverne fra prøver med ekstern censur til interne prøver, jf. løsningforslaget under spørgsmål 3. Interne prøver kan afholdes uden for eksamensterminerne, hvorved eksamensperioden kan afkortes.

- Samtidig fremsendelse af opgavebesvarelser til de to eksterne censorer ved de skriftlige prøver, for eksempel ved at der udskrives flere kopier af besvarelser udarbejdet på computer, eller ved at skolen kopierer håndskrevne besvarelser. Herved kan den sidste skriftlige prøve placeres ca. en uge tættere på censormøderne, idet videresendelse af besvarelser fra førstecensor til anden-censor herved undgås. Eksamensperioden vil kunne afkortes tilsvarende, under forudsætning af at antallet af skriftlige censorer kan øges tilstrækkeligt, så den enkelte censor ikke belastes urimeligt i censurperioden. Modellen er kendt fra hhx, hvor den overvejende del af besvarelserne er udarbejdet på computer. Da en stor del af besvarelserne i de naturvidenskabelige fag og matematik i stx stadig skrives i hånden, anbefaler Monsterudvalget, at denne model afprøves i fuld skala på en række skoler ved sommereksamen 2009.
- Dublering af antallet af skriftlige opgavesæt. Dette vil gøre det muligt at halvere den skriftlige eksamensperiodes længde fra 16 hverdage til 8 hverdage. Denne anbefaling kræver, at UVM får økonomi til at fordoble antallet af opgavesæt.

Det vurderes, at en fuld udnyttelse af ovenstående muligheder vil kunne bevirke, at sommereksamen kan placeres på fire uger, så maj normalt vil kunne friholdes for prøver.

Spørgsmål 3: Er fordelingen af lærer- og censorroller hensigtsmæssig?

På baggrund af den debat, der har været ført om censur ved flerfaglige prøver, har Monsterudvalget drøftet censur ved flerfaglige prøver, herunder om nogle af disse prøver skulle ændres fra at være prøver med ekstern censur til at være interne prøver. For nærværende finder Monsterudvalget ikke anledning til at foreslå ændringer vedrørende brug af ekstern censur.

Monsterudvalget har endvidere drøftet lærer- og censorroller ved prøven i den naturvidenskabelige faggruppe. Drøftelserne har drejet sig om behovet for justeringer i læreplanen, og hvorvidt eksaminationen skal foretages under medvirken af alle faggruppens lærere samtidig med, at den ene eksterne censor bevares.

Monsterudvalget har derudover drøftet karaktergivning ved studieretningsprojektet og den større skriftlige opgave. Disse drøftelser har primært drejet sig om muligheden for at lade bedømmelsen foretage af to eksterne censorer i stedet for en vejleder og en ekstern censor.

Løsning

Monsterudvalget anbefaler, at

- det på sigt overvejes, prøven i almen studieforberedelse kan ændres til at være en intern prøve, eventuelt med ekstern kontrol (udtræk på fx 10-20%).

Spørgsmål 4: Er prøverne valide?

Prøverne skal være i stand til at dokumentere opfyldelsen af de forskellige kompetencer og mål, der indgår i de enkelte fag. Monsterudvalget forventer, at de igangværende evalueringer af fagene og uddannelserne vil dokumentere, i hvor høj grad prøve- og eksamenssystemet lever op til dette krav.

Løsning

Monsterudvalget anbefaler, at spørgsmålet om prøvernes validitet tages op, når de igangværende evalueringer er afsluttet.

Spørgsmål 5: Er elevernes retssikkerhed og klageadgang bevaret?

Indførelsen af nye prøveformer og nye principper for censur (ved flerfaglige prøver) har ført til en debat om, hvorvidt elevernes retssikkerhed er bevaret. Retssikkerheden i eksamenssystemet er blandt andet knyttet til læreplanernes gennemskuelighed, herunder at eksamenskravene er klare for eleverne, samt medvirken af eksterne censorer. Derudover er retssikkerheden i prøve- og eksamenssystemet tæt knyttet til eksaminandens mulighed for at kunne klage over bedømmelsen, eksaminationsgrundlaget og eksaminationsforløbet. De gældende klageregler giver eksaminanderne udtømmende mulighed for at klage, hvorfor Monsterudvalget vurderer, at retssikkerheden er bevaret. Den udstrakte klageadgang, der gives i eksamensbekendtgørelsen, rejser spørgsmålet om rimeligheden af, at det er risikofrit for eksaminanderne at klage over bedømmelsen.

Løsning

Monsterudvalget anbefaler, at klagereglerne ændres, således at det ikke er risikofrit at klage. Med andre ord skal en klage over bedømmelsen kunne resultere i, at den endelige karakter er lavere end den først afgivne (forudsat at klageren tager imod et tilbud om ombedømmelse).